

Papieski Szlak Kajakowy Słupią produktem turystycznym Pomorza

Iwona Jażewicz

Papal Kayaking Trail along the Słupia River – a tourism product in the Pomerania region

Abstract: The purpose of the paper is to present the history of the Papal Kayaking Trail along the Słupia River in northern Poland. Some of the details in the paper include characteristics of the Słupia River, key marinas along the river where the future pope John Paul II had stopped on his kayaking trip along the Słupia in 1964, natural features found along the river, and human impact in the study area. One additional purpose of the paper is to promote the papal trail as a tourist destination in the Pomerania region as well as a symbol of the papacy in the region.

Keywords: Papal Kayaking Trail, Słupia River

Wprowadzenie

Szlaki turystyczne nazywane papieskimi to ścieżki, które przemierzał Karol Wojtyła, będąc jeszcze księdzem, biskupem, kardynałem, a potem odwiedzane przez niego w czasie jego papieskich pielgrzymek. Utworzone zostały, aby oddać hołd papieżowi Polakowi i upamiętnić jego odwiedziny. Karol Wojtyła przemierzał te szlaki nie tylko w celach wypoczynkowych. Przybywał tu też z posługą duszpasterską (Własiuk 2009). W liście do redakcji, opublikowanym w czasopiśmie „Homo Dei” z czerwca 1957 roku, pisał: „Obecność kapłana ułatwia przecież dalekie wędrówki po odludnych Bieszczadach albo też zapadanie w głąsę puszczy nad Brdą, Czarną Hańczą czy Drawą. Tam się wypoczywa po całym roku męczącej, nerwowej pracy w konfesjonale, na ambonie, na katedrze uniwersyteckiej. Wypoczywa się prawdziwie i do dna przez kontakt z przyrodą, której nie można podpatrzeć na żywo

i w całej pełni poprzez werandy wczasowych domów czy nawet hoteli i schronisk turystycznych” (Czarnik 2004).

Nawiązując do przesłania Jana Pawła II o czynnym wypoczynku, a przede wszystkim dla upamiętnienia i podkreślenia jego obecności na Ziemi Pomorskiej podczas spływu kajakowego w 1964 roku, z inicjatywy władz gmin, przez tereny którymi przepływa Słupia, wytyczono Papieski Szlak Kajakowy.

Celem niniejszej publikacji jest zaprezentowanie historii powstania szlaku kajakowego i jego przebiegu, charakterystyka przymorskiej rzeki Słupi, a także przedstawienie poszczególnych przystani, na których zatrzymywał się przyszły papież, uczestnik spływu. Podkreślono w niej także rangę walorów przyrodniczych i antropogenicznych omawianego szlaku. Należy dodać, że celem autorki była również promocja tego Papieskiego Szlaku jako produktu turystycznego Pomorza nie tylko o wymiarze turystycznym, ale również symbolicznym.

Historia Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią

Początek powstania Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią to inicjatywa nieżyjącej już słupskiej historyk Gabrieli Czarnik, która zaproponowała ówczesnemu prezesowi Oddziału Słupskiego Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, prof. dr. hab. Zygmuntowi Szultce, i władzom miasta Słupska postawienie okolicznościowego obelisku upamiętniającego pobyt abp. Karola Wojtyły na spływie kajakowym w 1964 roku. W dniach 20-31 lipca 1964 roku ówczesny arcybiskup krakowski wraz z 13 studentami i pracownikami krakowskich uczelni, tzw. krakowską „Rodzinką”, uczestniczył w spływie kajakowym rzeką Słupią. Należy zaznaczyć, że władze miasta Słupska już wcześniej, bo 15 października 2003 roku, Uchwałą Nr XV/135/03 Rady Miejskiej nadały ojcu świętemu tytuł Honorowego Obywatela Miasta Słupska. Akt tego nadania wraz z bursztynowym różańcem przekazała papieżowi podczas audiencji w Watykanie 31 maja 2004 roku przewodnicząca Rady Miejskiej Anna Bogucka-Skowrońska i prezydent miasta Maciej Kobyliński.

Zazgodą ówczesnych władz w 40. rocznicę pamiętnego spływu, 17 lipca 2004 roku, odsłonięto obelisk z napisem: „Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II w 40. rocznicę jego duszpasterskiego spływu kajakowego rzeką Słupią – mieszkańcy Słupska”. Uroczystość zorganizował Zarząd Słupskiego Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, a poświęcenia obelisku dokonał ks. Ignacy Jeż, biskup senior diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej (fot. 1). Po uroczystościach w Słupsku dr Stanisław Jank

z Dębnicy Kaszubskiej, wsi położonej w pobliżu Słupska, zgłosił pomysł utworzenia na Słupi Papieskiego Szlaku Kajakowego. W pierwszą rocznicę śmieci papieża Jana Pawła II przedstawiciele władz samorządowych gmin i miast, przez które przepływa Słupia, spotkali się w celu zorganizowania Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią. Organizatorzy szlaku uznali, że będzie on upamiętnieniem pobytu Karola Wojtyły na Kaszubach i Pomorzu, a także złożeniem hołdu wdzięczności za dokonane przez niego zmiany na świecie i pielęgnowanie nauki Kościoła. Jednocześnie podkreślono aspekt promocji walorów turystyczno-wypoczynkowych gmin i miast położonych przy papieskim szlaku wodnym (Dąbrowa-Januszewski 2008). Postanowiono także ustawić w każdej gminie okolicznościowy obelisk upamiętniający pobyt Karola Wojtyły na splywie, wybić medal okolicznościowy i opracować kronikę.

Przebieg i opis szlaku

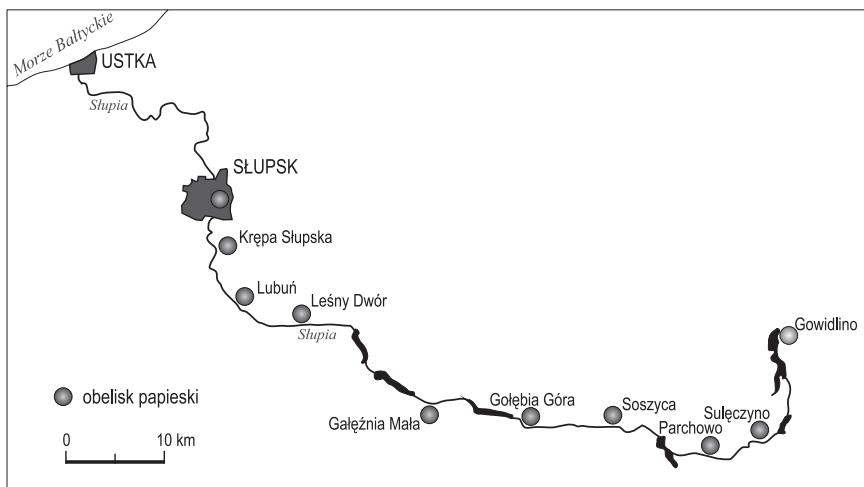
Jednym z najbardziej atrakcyjnych szlaków kajakowych na Pomorzu Środkowym jest Papieski Szlak Kajakowy Słupią. Słupia należy do rzek Przymorza, a jej obszar źródłkowy położony jest na Pojezierzu Kaszubskim w pobliżu miejscowości Sierakowska Huta w gminie Sierakowice na wysokości 178 m n.p.m. Długość rzeki wynosi 141 km, zaś długość szlaku 133,2 km. Na ogół na przebycie malowniczego szlaku Słupi potrzeba od sześciu do siedmiu dni (tab. 1). Krakowska „Rodzinka” z uwagi na piękne jeziora wydłużyła swoją wyprawę do jedenastu dni; trwała ona od 20 do 31 lipca 1964 roku.

Szlak zaczyna się od Jeziora Gowidlińskiego – największego na trasie przepływowego jeziora rynnowego o długości 7 km i powierzchni równej 508 ha oraz o wysokich, miejscami urwistych brzegach z zalesioną wyspą „Ostrów” (ryc. 1). Dalsza trasa prowadzi przez kaszubską miejscowość Sulęcyno, gdzie znajduje się znana „rynna sulęczyńska”. Ten odcinek rzeki przez Soszycę aż do miejscowości Gałąźnia Mała znajduje

Tabela 1. Przebieg i długość Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią

Miejscowość	Długość (km)
Gowidlino–Sulęcyno	14,3
Sulęcyno–Bylina	13,5
Soszycy–Jezioro Głębokie	18,8
Gałąźnia Mała–Leśny Dwór	15,4
Leśny Dwór–Łosino	16,5
Łosino–Bydlino	25,3
Bydlino–Ustka	16,8

Źródło: Szemraj, Pańczyk (2009).

Ryc. 1. Przebieg Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.kajaki.swornegacie.biz z dn. 17.03.2015 r.

się w wykazie górskich szlaków kajakowych. Płynąca tu rzeka przybiera charakter górski, koryto rzeki wypełnia bowiem materiał polodowcowy w postaci głazów i kamieni, nurt rzeki biegnie szybko, występują również duże spadki, kamieniste progi oraz licznie powalone drzewa. Strome zbocza doliny porasta las mieszany z przewagą wierzby i olchy (fot. 2). Dużą atrakcją tego odcinka szlaku jest łobeliowe Jezioro Głębokie. Za Gałęźnią Małą Słupia płynie granicą pól i lasu, stopniowo przechodząc w długie, wąskie i kręte jezioro Strzegomino, gdzie po krótkim odcinku prostego, głębokiego koryta zamienia się w jezioro Krzynia, spiętrzone przed zaporą starej elektrowni. Za miejscowością Krzynia Słupia płynie dnem wąskiej doliny o wysokich zboczach, opływając lekko podmokłe łąki i zbliżając się do ściany lasu, za którą można zobaczyć leśniczówkę Leśny Dwór. Po krótkim odcinku, na którym po obu stronach rzeki rozpościerają się krzaczaste zarośla wierzbowe, Słupia rozszerza się do 20 m, a wokół pojawiają się ściany trzciny. Po 23 km rzeka wpływa na teren Słupska, gdzie przepływa uregulowanym korytem pod pięcioma mostami, a na koniec pod wiaduktem (fot. 3). Po opuszczeniu miasta przyjmuje ponownie naturalny charakter i zakolami przecina łąki. Dominującym elementem krajobrazu pozostają wzgórza lewego brzegu, tzw. Włynkowskie Góry. Słupia kilka razy zmienia kierunek, dopływając do miejscowości Bydlino, gdzie

Fot. 1. Obelisk Papieski w Słupsku – Przystań X (fot. I. Jażewicz)

Fot. 2. Soszyca – fragment rzeki Słupi (fot. I. Jażewicz)

Fot. 4. Ściana wotywna w Gowidlinie – Przystań I (fot. I. Jażewicz)

Fot. 5. Obelisk Papieski w Gałęźni Małej (fot. I. Jażewicz)

przecina drogę krajową nr 21 łączącą Słupsk z Ustką. Niestety na tym odcinku nieco traci swoją atrakcyjność turystyczną, ponieważ rosnące nad korytem pojedyncze wierzby odsłaniają dość monotony krajobraz antropogeniczny. Mijając wieś Niestkowo i Charnowo, Słupia płynie przez szeroką łąkę do Ustki, gdzie uchodzi do Morza Bałtyckiego.

Na Papieskim Szlaku Kajakowym zorganizowano 10 przystani, prawdopodobnych miejsc postoju krakowskiej „Rodzinki”. Ich pobyt i wspólną modlitwę przypominają ustawione na przystaniach obeliski.

Przystań I

Pierwsza przystań znajduje się w miejscowości Gowidlino. Obecnie wieś posiada letniskowy charakter, a jej położenie i niepowtarzalny krajobraz (liczne jeziora, rzeki, duże powierzchnie leśne, wzgórza morenowe), sprzyjają rozwojowi różnych form turystyki. Był to zarazem pierwszy przystanek na modlitwę na szlaku papieskim. Na pamiątkę tego wydarzenia przy kościele Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Gowidlinie 10 września 2007 roku biskup diecezji pelplińskiej Bernard Szłaga poświęcił ścianę wotywną w postaci mozaiki wykonanej przez Pracownię Artystyczną Magdaleny Czeskiej z Pobiedzisk (fot. 4).

Przystań II

Drugą przystanią na szlaku jest wieś gminna Sulęczyno, malowniczo położona w pobliżu rezerwatu przyrody „Mechowiska Sulęczyńskie” i ekstremalnego odcinka Słupi. W celu upamiętnienia spływu z 1964 roku przy skarpie doliny Słupi ustawiono granitowy głaz narzutowy z inskrypcją: „Nie ma szczęścia, nie ma przyszłości człowieka i narodu bez miłości, tej miłości, która przebacza, choć nie zapomina, Jan Paweł II, Sopot, 5 czerwca 1999 roku”. Obelisk odsłonięto i poświęcono 25 października 2006 roku.

Przystań III

Kolejnym etapem jest przystań w Parchowie, wsi gminnej położonej na zachodnim skraju Pojezierza Kaszubskiego. Jej malownicze usytuowanie, a przede wszystkim liczne jeziora lobeliowe i rynnowe zachęcają do uprawiania żeglarstwa, kajakarstwa i windsurfingu. Na pamiątkę pobytu w Parchowie ks. abp. Karola Wojtyły uroczystego odsłonięcia obelisku dokonano 28 września 2006 roku.

Przystań IV

Przystań czwarta znajduje na terenie kaszubskiej wsi Soszyca ulokowanej w gminie Parchowo. Od tej miejscowości zaczyna się teren Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. To właśnie na granicy parku na skarpie wzdłuż prawego brzegu rzeki Słupi umiejscowiono czwarty kamień papieski. Został on, podobnie jak obelisk w Parchowie, uroczystie odsłonięty 28 września 2006 roku.

Przystań V

Piąta na szlaku jest przystań leżąca na terenie krajobrazowo-leśnego rezerwatu Gołębia Góra. Rezerwat ten obejmuje skarpę doliny Słupi, którą porastają prawie 200-letnie sosny o wysokości ponad 30 m. Obelisk natomiast usytuowano tuż za mostem betonowym na granicy gminy Bytów i gminy Czarna Dąbrówka, którą wyznacza rzeka Słupia. Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia obelisku odbyła w 28. rocznicę powołania kardynała Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową.

Przystań VI

Szóstą w kolejności na trasie spływu jest miejscowość Gałąźnia Mała w gminie Kołczygłowy. Jest to niewielka wieś położona na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” w otoczeniu wzgórz morenowych, łąk, lasu i licznych strumieni. Znajduje się tutaj grodzisko i osady wczesnohistoryczne, stary park podworski, kościół szachulcowy z 1887 roku oraz elektrownia wodna z 1914 roku. W Gałąźni Małej obelisk pamiątkowy został ustawiony na placu biwakowym, tuż przy moście na drodze lokalnej Wierszyno – Motarzyno na lewym brzegu rzeki. Uroczystość poświęcenia obelisku odbyła się 29 czerwca 2006 roku. Obelisk zaopatrzony jest w dwie tablice marmurowe. Główną, ze słowami: „Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II na pamiątkę spływu kajakowego rzeką Słupią w 1964 roku. Mieszkańcy gminy Kołczygłowy, 29 czerwca 2006”, oraz drugą, mniejszą – z konturami biegu Słupi. Pod obeliskiem umieszczono tubus z dokumentami, m.in. akt erekcyjny obelisku z nazwiskami organizatorów (fot. 5). Na przystani co roku organizowana jest „Noc Świętojańska”, impreza związana z puszczaniem wianków na rzece.

Przystań VII

Osada Leśny Dwór jest siódmą przystanią spływu znajdującą się w gminie Dębica Kaszubska. Obszar tej gminy prawie w 40% objęty jest ochroną przyrody i krajobrazu, leży bowiem na terenie Parku Krajobrazowego Dolina Słupi i Europejskiej

Sieci Ekologicznej Natura 2000. Jest to teren niezwykle atrakcyjny z dobrze rozwiniętą bazą agroturystyczną, wykorzystywany do uprawiania różnych form turystyki i wypoczynku weekendowego.

Obelisk papieski w Leśnym Dworze został wzniesiony przy moście na drodze Dębница Kaszubska – Trzebielino, po prawej stronie Słupi, w sąsiedztwie siedziby nadleśnictwa Leśny Dwór. Ceremonia odsłonięcia miała tu szczególny charakter, ponieważ rozpoczęła się od posadzenia na terenie nadleśnictwa drzewka dębu, które wyrosło z żołędzi wiekowego „Bartka” – z nasion, które pobłogosławił papież Jan Paweł II podczas wizyty polskich leśników w Watykanie. Obok pamiątkowego drzewka ustawiono głaz z napisem: „Dąb papieski. Janowi Pawłowi II nadleśnictwo Leśny Dwór, A.D. 14.06.2006”. W dalszej kolejności odbyła się uroczystość odsłonięcia i poświęcenia obelisku papieskiego z inskrypcją: „Janowi Pawłowi II. Naucz nas zwalczać zło, ale widzieć Brata w człowieku. W podziękowaniu mieszkańcy gminy Dębница Kaszubska – 14.06.2006”.

Przystań VIII

Ósmą przystanią jest wieś sołecka Lubuń w gminie Kobylnica położona na skraju Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Na pamiątkę pobytu w 1964 roku ks. abp. Karola Wojtyły z krakowską „Rodzinką” na duszpasterskim spływie Słupią na prawym brzegu rzeki przy moście ustawiono papieski obelisk. Otoczony jest on trzynastoma polnymi kamieniami, symbolizującymi kajakarzy, którzy wspólnie z papieżem uczestniczyli w spływie. Uroczystość odsłonięcia i poświęcenia odbyła się 16 czerwca 2006 roku. Dodatkowo, aby upamiętnić pobyt znakomitego gościa, przy obelisku posadzono drzewko dębu o nazwie „Karol” i wkopano tubę z dokumentami.

Przystań IX

Dziewiąta przystań Papieskiego Szlaku Kajakowego nosi nazwę Krępa Słupska w gminie Słupsk. Jest to miejscowość położona na północnym skraju Parku Krajobrazowego Dolina Słupi w odległości 6 km od Słupska. Obecnie jest to miejscowość o typowym charakterze suburbanym (Milczak 2013).

Uroczystość ustawienia obelisku papieskiego odbyła się 19 sierpnia 2006 roku i składała się z dwóch części. W pierwszej odsłonięto i poświęcono obelisk usytuowany nad rzeką na skrzyżowaniu szlaków pieszego i rowerowego, na którym wyrzeźbiono krzyż ułożony z wiosł. Oryginalnego obrzędu poświęcenia głazu dokonał ks. prałat Jan Giriutowicz. Stułą była biała szarfa zdjęta z obelisku, za kropidło posłużyła gałązka z nadrzecznego krzewu, a wodę do poświęcenia

zaczepnął dłońmi z rzeki Słupi starosta powiatu słupskiego. Druga część uroczystości odbyła się w centrum wsi, gdzie odsłonięto obelisk z napisem: „Papieski Szlak Kajakowy Rzeką Słupią – w hołdzie Janowi Pawłowi II – mieszkańcy gminy Słupsk – Krępa 2006”.

Przystań X

Ostatnią dziesiątą przystanią jest Słupsk, jedno z najpiękniejszych miast Polski Północnej. Swoją wyjątkową atmosferę zawdzięcza bliskiemu (18 km) położeniu morza, jak również bogatej historii, wydarzeniom kulturalnym i atrakcjom turystycznym. Jak wspomniano wcześniej, inicjatorem postawienia pamiątkowego obelisku była Gabriela Czarnik. Choć jest to ostatni przystanek na Papieskim Spływie Kajakowym, został ustawiony jako pierwszy, bo już 17 lipca 2004 roku. Był to dzień, w którym dopłynęli do Słupska uczestnicy XIX Kaszubskiego Spływu Kajakowego „Śladami Remusa”. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w ceremonii uczestniczyli Ewa i Mieczysław Wiślocy – członkowie wodnej „Rodzinki” z 1964 roku.

Jak pisze J. Dąbrowa-Januszewski (2008), w latach sześćdziesiątych XX wieku niewielu miejscowych turystów kajakowych decydowało się na spływy Słupią. Dlatego grupę krakowską i papieża Jana Pawła II należy zaliczyć do pionierów turystyki kajakowej rzeką Słupią. Obecnie jest to jeden z najbardziej atrakcyjnych i w miarę dobrze zagospodarowanych szlaków kajakowych Pomorza.

Walory turystyczne Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią

Walory przyrodnicze

Na trasie Papieskiego Szlaku Kajakowego Słupią występują obszary o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Jest tu wiele stanowisk rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz pojedynczych cennych obiektów przyrodniczych.

Górny odcinek rzeki Słupi przebiega przez Szwajcarię Kaszubską, najwyższej położoną część Pojezierza Kaszubskiego. Rozciąga się ona od miejscowości Parchowo na zachodzie do Żukowa na wschodzie i charakteryzuje się licznymi wzniesieniami pokrytymi lasami, łąkami, wieloma jeziorami oraz meandrującymi rzekami wśród bogatej roślinności. Na szczególną uwagę zasługuje zespół jezior: Gowidlińskie, Węgorzyno i Żukowskie. Jezioro Gowidlińskie posiada bardzo krętą linię brzegową oraz pokryte lasami półwyspy. Jego powierzchnia wynosi 392,9 ha, długość prawie 7 km, zaś głębokość maksymalna 27,0 m, przez co należy ono do głębszych

jezior Pojezierza Kaszubskiego. Z kolei jezioro Węgorzyno jest znacznie mniejsze (124,2 ha) i płytsze (14 m), ale w południowej części rozwidla się. Jego część zachodnia sięga po Sulęczyńno, wschodnia natomiast oddzielona jest progiem rynnowym i ma swoje przedłużenie w jeziorach Guścierz Mały i Guścierz Duży. Na zachód od Sulęczyńna na wschodnim skraju Wysoczyzny Polanowskiej położone jest Jezioro Żukowskie o powierzchni 127,7 ha, będące siedliskiem połęgowym kaczki czernicy i łabędzia niemego.

Środkowy i częściowo dolny odcinek rzeki Słupi biegnie przez Park Krajobrazowy Dolina Słupi, który leży na styku trzech mezoregionów: Pojezierza Bytowskiego, Wysoczyzny Polanowskiej i Równiny Słupskiej. Jest to obszar chroniony, wyróżniający się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, o młodoglacjalnej rzeźbie terenu. Dominują tu faliste powierzchnie wysoczyzn morenowych, nad którymi górują pagóry moren i kemów poroziennych dolinami rzek oraz siecią rynien. Ważnym elementem krajobrazu tego parku są jeziora polodowcowe, przede wszystkim rynnowe i wytopiskowe. Wśród 60 jezior przez trzy przepływa rzeka Słupia. Cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym jest Jezioro Głębokie oraz dwa zbiorniki zaporowe: Konradowo (Strzegomino) i Krzynia. Rynnowe Jezioro Głębokie to drugi co do powierzchni akwen w parku krajobrazowym o zróżnicowanej i zalesionej linii brzegowej, którego maksymalna głębokość wynosi 31,2 m. Pozostaje ono siedliskiem mięczaków i skorupiaków, a także objętej ochroną kozy – ryby zamieszkującej mielizny jeziora. Na ścieżce przyrodniczej „Okolice Jeziora Głębokiego” spotkać można pozostające pod ścisłą ochroną widłaki oraz 3 gatunki storczyków leśnych. Konradowo (Strzegomino) to zbiornik retencyjny o długości 5 km i ogólnej powierzchni 100 ha. Został utworzony w latach 1923–1924 w pobliżu Strzegomina i ma pojemność 5,1 miliona m³. Zbiornik spełnia funkcje energetyczne i rekreacyjno-turystyczne. Podobne funkcje ma zaporowo-przepływowe jezioro Krzynia o długości 3,5 km, szerokości 0,4 km i 75 ha powierzchni (Konarski, Sikora, Miller 2000).

Bezpośrednio nad brzegiem rzeki Słupi w jej środkowym biegu znajdują się dwa rezerваты: „Gołębia Góra” i „Dolina Huczka”. Rezerwat krajobrazowy „Gołębia Góra” znajduje się na skarpie doliny rzeki Słupi przy trasie Słupsk – Bytów. Jego osobliwością jest starodrzew sosnowy. W lesie objętym rezerwatem występują również brzozy, buki, daglezie, dęby, graby, olchy i świerki. Znajdują się tu również stanowiska roślin podlegających ochronie i rzadkich: konwalia majowa, widłak goździsty, marzanka wonna, paprotka zwyczajna, tajeża jednostronna i bażyna czarna.

Rezerwat leśny „Dolina Huczka” zajmuje 11,95 ha powierzchni i został utworzony dla zachowania elementów przyrody nieożywionej oraz cennych biocenoz leśnych i źródliskowych. Na terenie rezerwatu występują zbiorowiska kwaśnych i żyznych buczyn, grądy i lasy łęgowe. Ważnym elementem lasów są fragmenty drzewostanu naturalnego pochodzenia, którego wiek często przekracza 150 lat. Ekosystemy leśne i źródliskowe są miejscem występowania wielu cennych, rzadkich i ginących roślin, tj. storczyka gnieźnika leśnego, skrzypu olbrzymiego, wawrzynka wilczełyko (Miller, Głuszkiewicz, Utracka-Minko 2007).

W dolnym odcinku rzeki Słupi krajobraz jest bardziej monotony i poddany silnej antropopresji. Jedynie w odległości około 2 km na południe od Ustki znajduje się leśny rezerwat przyrody „Buczyna nad Słupią”. Teren rezerwatu obejmuje prawe zbocze doliny Słupi i jej dno. W rezerwacie występują m.in. kwaśna buczyna niżowa, żyzna buczyna niżowa, las dębowo-grabowy, łęgi olszowe, łęgi wiązowo-jesionowe, olszyny bagienne. Botanicznymi unikatami rezerwatu są: kruszczyk szerokolistny, złoć pochwoлистny i kokorczyk wątły.

Dolina rzeki Słupi odznacza się wysoką atrakcyjnością turystyczną. Zachowały się tu zbiorowiska rzadko spotykanych roślin, ginących lasów i naturalnych drzewostanów. Korzystne warunki do życia znalazły cenne gatunki zwierząt: ryb, gadów, płazów ssaków i ptaków, a także bezkręgowców. W rzece posiadającej „podgórski” i „górski” charakter żyją prądolubne gatunki ryb, takie jak: pstrągi potokowe, strzeble potokowe, lipienie, głowacze białopłetwowe. W dolinie rzeki rozmnażają się płazy i gady, a cały ten obszar stał się ostoją dla ptactwa. Można spotkać tu bielika, pliszki górskie, zimorodki, derkacze, pluszcza i wiele innych gatunków.

Walory antropogeniczne

Na Papieskim Szlaku Kajakowym obok walorów przyrodniczych interesujące jest też dziedzictwo kulturowe Pomorza. Do najbardziej wartościowych należą dzieła architektury sakralnej, pałace i dwory oraz zabytki techniki.

Miejsce szczególne zajmują neogotyckie kościoły w Gowidlinie i Sulęczynie. Świątynia w Gowidlinie została postawiona z cegły i kamienia w latach 1866–1868. Natomiast obecny kościół w Sulęczynie jest drugą świątynią w historii wsi. Wybudowana została w 1874 roku, po pożarze wcześniej stojącego na tym miejscu drewnianego kościółka, ufundowanego przez ród Heidensteinów. W kościele znajdują się trzy barokowe ołtarze uratowane z pożaru wraz z płytą nagrobną fundatorów. Neoromański styl architektoniczny reprezentuje kościół parafialny we wsi Parchowo, który posiada oryginalne wyposażenie z XVIII i XIX wieku.

Szczególnym miejscem nagromadzenia zabytkowych obiektów sakralnych jest Słupsk (Jażewicz, Rydz 2013). W przestrzeni sakralnej miasta znajduje się 6 kościołów zabytkowych. Najstarsze z nich, o wysokiej wartości artystycznej i historycznej, zlokalizowane są na prawym brzegu Słupi, w miejscu gdzie zaczęło się rozwijać miasto. Są to: kościół Najświętszego Serca Jezusowego, który został wzniesiony w 1869 roku na starym pogańskim miejscu kultowym, i kościół św. Ottona – jedyna słupska świątynia katolicka do 1945 roku. Obecnie jest to kościół klasztorny należący do sióstr Klarysek Wieszczystej Adoracji. Natomiast na lewym brzegu rzeki wzniesiono: kościół poddominikański pw. św. Jacka związany z zachodniopomorską dynastią Gryfitów, orientowany kościół protestancki św. Mikołaja o specyficznej konstrukcji znaku nawigacyjnego określającego położenie portu rzeczno, kościół ewangelicko-augsburski Świętego Krzyża oraz kościół mariacki pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Różańca Świętego. Jest to gotycka bazylika trójnawowa o szlachetnej fakturze murarskiej z cegłą ułożoną w wendyjskim i polskim układzie, orientowana, murowana z cegły, pięcioprzęsłowa o wysokiej nawie głównej. W ciągu wieków fara słupska była wielokrotnie remontowana i w konsekwencji większa część gotyckiego wyposażenia uległa zniszczeniu. Z około 1630 roku pochodzi późnorenesansowa ambona (zdobiona w polach między kolumnami). Dzieło to można uznać za najpiękniejszy obiekt tego rodzaju na Pomorzu.

Ważne miejsce w pomorskim krajobrazie kulturowym pełnią dworki i pałace. Ich atrakcyjność podkreślana jest m.in. dzięki ciekawemu rozmieszczeniu kompozycyjno-przestrzennemu i obecności cennego, często pomnikowego starodrzewu. Dobrymi przykładami są: XVIII-wieczny dwór Heidensteinów, otoczony parkiem z przystanią nad Jeziorem Węgorzyno w Sulęczynie (obecnie ośrodek wypoczynkowy), zespół dworsko-pałacowy w Parchowie, składający się z budynku dworu Łozińskich otoczonego parkiem z 200-letnim drzewostanem oraz pałac murowany z pierwszej połowy XIX wieku w Krępie Słupskiej.

Kolejnym cennym elementem środowiska kulturowego na Papieskim Szlaku Kajakowym pozostają zabytki techniki. Na przełomie XIX i XX wieku wybudowano w dolinie Słupi unikatowy na skalę europejską system dużych elektrowni wodnych. Najstarsza na Słupi jest elektrownia w Soszycy. Jest to też najstarsza elektrownia wodna w Europie, działająca nieprzerwanie od 1896 roku i wyposażona w hydrozespół, w którego skład wchodzi turbina Peltona. Największą elektrownią wodną w dolinie Słupi jest elektrownia w Gałąźni Małej. Wodę do elektrowni doprowadzają rurociągi, a różnica wysokości między wlotem a wylotem

rurociągów wynosi 36 m. W środku pracuje pięć turbin typu Francisa o mocy 700 kW i pięć generatorów zamontowanych w latach 1913–1924, dających łącznie 3,7 MW prądu. Elektrownia jest udostępniona do zwiedzania, można tu obejrzeć ekspozycję obrazującą historię słupskich elektrowni wodnych. Trzecią, licząc od źródeł, elektrownią na Słupi, a drugą pod względem mocy jest Konradowo. Zbudowano ją w latach 1922–1924, spiętrzając wody Słupi na sztucznym zbiorniku Konradowo. Czwartą elektrownią w systemie hydroenergetycznym Słupi jest Krzynia. Wybudowana została w latach 1925–1926, tworząc jezioro zaporowe o powierzchni 126 ha. Woda dopływa do elektrowni 150-metrowym kanałem z różnicą poziomów 7 m. Moc obiektu wynosi 860 kW. Pracują tu dwie oryginalne turbiny Francisa (Ellewart 2008). Doskonale zachowane architektonicznie i funkcjonalnie elektrownie wodne na Słupi wraz z całym zapleczem technicznym są dużą atrakcją turystyczną.

Podsumowanie

Papieski Szlak Kajakowy rzeką Słupią to bardzo dobra inicjatywa samorządowych władz lokalnych. Jest to szlak turystyczny, który posiada walory przyrodnicze i antropogeniczne, ale również elementy symboliczne i religijno-kościelne. Wpisuje się w papieskie przesłanie: „Oznaczenie trasy, wszystkie trasy, po których chodziłem, żebym był tam wrośnięty w polską ziemię”. Z jednej strony jest to upamiętnienie duszpasterstwa turystycznego ks. abp. Karola Wojtyły na Ziemi Pomorskiej, którą – jak pisze G. Czarnik (2004) – pokochał, wracając wielokrotnie ze swą turystyczną „Rodzinką” na wodniackie szlaki. Z drugiej to bardzo dobra forma spędzania wolnego czasu na łonie niezwykle atrakcyjnych krajobrazowo terenów pomorskich, co bardzo dobrze wpisuje się w nauki głoszone przez papieża, że turystyka i rekreacja to propagowanie zdrowego stylu życia, odpoczynek duchowy, regeneracja sił fizycznych i psychicznych.

Bibliografia

- Boniecki J., 1983, *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, Wydawnictwo Znak, Kraków.
Czarnik G., 2004, *Z Karolem Wojtyłą na szlaku Słupi*, Urząd Miejski, Słupsk.

- Dąbrowa-Januszewski J., 2008, *Słupią – śladami Karola Wojtyły. Dziesięć przystani na kajakowym Szlaku Papieskim*, Związek Miast i Gmin dorzecza Rzeki Słupi i Łupawy, Słupsk.
- Ellwart J., 2008, *Kaszuby. Przewodnik turystyczny*, Wydawnictwo Region & Wydawnictwo Bernardinum Sp. z o.o., Pelplin – Gdynia.
- Jażewicz I., Rydz E., 2013, *Kościół maryjny w przestrzeni sakralnej diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej*, „Słupskie Prace Geograficzne”, nr 10, s. 21–49.
- Konarski P., Sikora B., Miller M., 2000, *Park Krajobrazowy Dolina Słupi*, Słupsk.
- Milczak M., 2013, *Funkcje mieszkaniowe wsi podmiejskiej Krępa Słupska*, praca licencjacka, Instytut Geografii i Studiów Regionalnych, Akademia Pomorska, Słupsk.
- Miller M., Głuszkiewicz J., Utracka-Minko B., 2007, *Ścieżka przyrodnicza Gołębia Góra*, Park Krajobrazowy Dolina Słupi, Słupsk.
- Utracka-Minko B., Miller M., *Z biegiem Słupi Przewodnik turystyczno-przyrodniczy dla wodniaków i wędkarzy*, Park Krajobrazowy Dolina Słupi, Słupsk.
- Własiuk U., 2009, *Szlaki Papieskie. Przewodnik*, t. 1. Tatry, Edycja św. Pawła, Częstochowa.

dr hab. Iwona Jażewicz, prof. AP
Instytut Geografii i Studiów Regionalnych
Akademia Pomorska
w Słupsku
e-mail: iwona_jazewicz@op.pl

